

JUGOSLOVANSKI OBRITNIK

GLASILO „JUGOSLOVANSKE OBRITNE ZVEZE“ V LJUBLJANI

List izhaja enkrat na mesec, in sicer 15. vsakega meseca, ter stane za celo leto

24 K, za pol leta 12 K, posamezna številka velja 2 K. — Inserati po dogovoru. — Roko-

pisi se ne vračajo. — Uredništvo in upravnništvo: Ljubljana, Pražakova ulica štev. 3.

Prepričanje.

Kakor so bile pred par meseci velikega pomena volitve v ustavotvorno skupščino, tako so velikega pomena tudi predstoječe občinske volitve. Naše glasilo je pred par meseci svarilo vse zavedne obrtnike, kakšen namen ima S. L. S. in kakšnega njeni nasprotniki. Toda obrtniki v onem važnem momentu, ko so se iskali temeljni kamni bodoče stavbe — ustave, niso bili kos svoji nalogi! Mesto, da bi enotno zastopali svoje interese v okrilju S. L. S., so se razdvojili in še več. Vsaka stranka je dobila nekaj glasov, moč obrtništva se je razbila, in le še drobci životarijo. Kam nas je to zaslepljenje pripeljalo, že uvidevamo in žalibog, bomo še občutneje prizadeti, če še ob občinskih volitvah ne pokažemo, da smo se streznili, da smo bili zaslepljeni od medenih besedi lažnivcev. Še je čas, da popravimo, kar se je zamudilo!

Stališče naše stranke je bilo vedno odkrito in izraženo dovolj jasno: delovati na podlagi krščanskih načel za blagor ljudstva, to je za vse sloje; druga važna zahteva je bila avtonomija. Za prvo točko so se navidezno vse stranke potegovale; kar pogledajte časnike in izjave njih november-skih dni! Toda, če jih pazno prebiraš, prideš do zaključkov, da so bile te besede in to načelo drugim strankam — lupina, pod katero se je skrivalo vse kaj drugega, S. L. S. so pa bile — jedro, okrog katerega so se morale manjvažne stvari grupirati same od sebe. Beseda »avtonomija« je bila naši stranki jutranjica, ki ti tako lepo sije dan na dan, nasprotnikom pa — meteor, ki ga gledaš par trenutkov in ti zopet izgine za vedno. Za nasprotnike je bila samouprava — trnek, s katerim so ribarili, in pripoznajmo, momentano niso zastoj nastavliali svojih mrež.

Brž ko so zasedli svoje stolčke v Beogradu, so pozabli, kar so tako svečano ob-

ljubljali v daljni Sloveniji svojim volilcem. Da kdor dobi pravico stopiti v Olimp Beograda, mora pač jesti ambrozijo in iz Beograda gledajo, mislijo, upajo in smatrajo Slovenijo kot prošle sanje. Njih nade, rešitev pa vidijo ali vsaj upajo zagledati v — centralizmu! Za to se trudijo, pozabivši preteklosti. Ali ni mar že v splošnem in v vsaki podrobnosti zapaziti tega stremljenja? Ne, domača, naša vlada nima pravice podeljevati večjih, važnejših stvari! Vse mora priti le iz Beograda! Toda kolo časa se suče in zavrtelo se bo. Ne gleda oč ali vedoma ali ne vedoma, na naše obrtne razmere ti nalagajo bremena; ne vprašajo pa, če jih boš mogel tudi prenašati.

Bliza se pa čas, ko bomo obrtniki vsaj deloma zastavili pot temu hudourniku; ta čas so občinske volitve! Obrtnik, zaveden pristaš S. L. S., prizadevaj si, poučuj nevedne, dramati omahljivce, da je rešitev le v občinskih volitvah, le tedaj, če dobe ta mesta povsod le naši ljudje. Ako jih dobe nasprotniki, se bode centralistična ideja zanesla tudi med preprosto ljudstvo in v slučaju, da bi tudi tam zmagala ali vsaj začela dobivati tal, se ti obetajo še slabši časi, kot so sedaj.

Nasprotnne stranke so začele srditi boj proti vsemu, kar je krščanskega, proti naši stranki, ki zavzema to stališče, in proti onim, ki ga odkrito in neboječe priznavajo! Začeli so kulturni boj, kot ga niso pričeli še v nikaki državi, cerkev hočejo od države ločiti, svete zakramente odpraviti, verski pouk odstraniti. Kako strašne reči!

Pravijo, da vere ni potreba, naj bi bile verske družbe le organizacije, vera zasebna stvar! Starši, ki ljubite svoje otroke, ali bodeste dopustili, da bi se oni vzgojevali v novem duhu, brez vere! Ne! Vsi kot ena sama, nerazdružna celota zahtevamo našo versko vzgojo in obsojamo one, ki ta duh zanašajo, in tudi one, ki bi njim služili. Pri prihodnjih občinskih volitvah pometimo z vsem, kar nasprotuje krščanskim načelom!

Kot grabežljivi volkovi trosijo po svetu najrazličnejša obrekovanja in najnesramnejše laži zoper naše duhovnike in vero ter nje zagovornike. Ali mislite, da bi se potem res čutili oni, ki nas danes preganjajo, srečne? O ne! V Franciji so nekdanj zavrgli vero, toda ravno vojna jih je streznila in zahtevajo zopet vero in njene stvari, kot so bile nekdanj. Širom celega sveta je završalo trdno prepričanje, da je vera potrebna, da je vera oni faktor, ki vzdržuje človeštvo, in to vero nam hočejo iztrgati; hočejo dobiti pomagačev med preprostim ljudstvom. Ti brezpogojni pomagači bi bili indirektno, mnogokrat pa tudi direktno, oni naši nasprotniki, ki bi bili ob občinskih volitvah izvoljeni. Kakor so ob ustavotvornih volitvah delali na vse načine na to, da bi pridobili zase v prvi vrsti širše, meščanske in izobražene sloje, tako se bodo sedaj vrgli bolj kot kdaj prej na nižje, manj izobraženo ljudstvo. Obrekovanj in laži jim ne bo nikoli zmanjkalo.

Toda ti, ki si zaveden obrtnik, splošno bolj izobražen od drugih, ker to zahteva že tvoj poklic, boš zastavil ves svoj vpliv v to, da izjaloviš njihove nakane. Poleg drugih stvari pomisli sledeče: S. L. S. je zastopnica nižjih slojev in potem šele zastopnica višjih, nasprotnne stranke pa so v prvi vrsti zastopnice višjih, potem šele nižjih. Nasprotnne podpirajo veleindustrije, denarne bogataše in magnate, veliki kapital obožavajo kot svojega boga. Ravno vsled teh razmer pa ti, ki si mali obrtnik in trgovec, čutiš veliko izgubo. Tvoje blago, ki ga izdeluješ doma, ne more konkurirati z importiranimi izdelki, dasi je po kakovosti neizmerno boljše. Z vsemi sredstvi bodo skušali priti do dozdevne zmage, ker da zmagali ne bodo, o tem so sami prepričani. Najpodlejših sredstev ne bodo opuščali, ti pa, ki veš za kaj gre, stopi med ljudstvo in dokazuj, da gre cela stvar le za ohranjenje in pomnoževanju nekaternikov, ki bi radi na stroške ljudstva živeli.

Če se jim posreči, dobiti večino pri občinskih volitvah, bodo naše že tako izžeto ljudstvo še naprej izžemali, mu nalagali še naprej nezasišna bremena.

Obrtnik in trgovec! Premisli, komu boš oddal pri volitvah svoj glas: ali oni stranki, ki ti želi res pomagati, in to je S. L. S., ali onim, ki te žele izmozgavati, to so vsi nasprotniki naših krščanskih idej!

Kot en mož se bomo združili vsi trezni obrtniki in šli v boj za našo sveto stvar, za krščanska načela in blagor ljudstva; Bog naj nas pa v tem boju podpira!

Spisal prof. V.

O razvoju ljudske umetnosti.

Renesančna doba je predramila Evropo iz srednjeveškega, večstoletnega, duševnega spanja in zbudila, seveda le pri izobražencih, splošno zanimanje za slovstvo in umotvore starih Grkov in Rimljanov.

Doba romantike ima pa to veliko zalogo, da je umela vzbuditi zanimanje tudi za umetnost, ki se je gojila na domačih tleh, med preprostim, kmetskim ljudstvom, za tako zvano ljudsko ali kmetško umetnost. Romantika, ki je navdušila takrat živeče pesnike in slovstvenike za zbiranje narodnih pesmi in sploh slovstva raznih narodov, je obenem povzročila, da so začeli zbirati več ali manj umetniške izdelke preproste kmetške roke in jih uvrščevati v muzejskih zbirkah poleg visoko umetniških grško-rimskih umotvorov, kakor tudi umotvorov in obrtniških izdelkov iz poznejših dob.

V novejši dobi je nastala velepomembna in na široki podlagi zgrajena ideja »varstva domačije«. Naloga, katero so si stavila društva, ustanovljena pod imenom: »Varstvo domačije«, je kaj raznovrstna. Glavni namen teh društev je, ohraniti potomcem naravno krásne ali posebno zanimive pokrajine, kakor planine, slapove, barja itd. z živalstvom in rastlinstvom, ki se nahaja na njih, nedotaknjene po človeški kulturi. Vendar se ta društva ne zanimajo samo za to, kar je stvarila narava, ampak tudi za predmete, ki jih je zgradila in izdelala človeška roka, ali z drugimi besedami, ona skušajo ohraniti tudi stavbe, da, cele vasi, ki so posebno značilne za dotične pokrajine, ne da bi imele te stavbe posebno zgodovinsko važnost, kakor n. pr. zgodovinsko važni gradovi, oziroma njihove razvaline, ali pa izrazito umetniški pomen. Obenem zbirajo ta društva umetno-obrtniške izdelke ljudske umetnosti v dotičnih pokrajinah. Nastali so tako zvani odprti muzeji (Freilichtmuseen) in ogromne folkloristiške ali ljudsko-umetniške zbirke. Nadaljni smoter teh

društev je, ohraniti stavbam v posameznih krajih njihov, pokrajinskim razmeram odgovarjajoč slog, ki je ravno za te kraje značilen.

V tem oziru se je pri nas, če izvzamemo ne ravno prebogate folkloristiške zbirke naših muzejev, še bore malo storilo. V najnovejši dobi moramo zaznamovati pomenljiv napredek. V raznih listih čitamo članke, ki se pečajo z domačo ljudsko umetnostjo, da celo naši obrtniki, ki so delali le po dunajskih in drugih tujih predlogah, so nenadoma začutili potrebo po domačih, od naroda ustvarjenih umetniških vzorcih. Na tukajšnji državni obrtni šoli se pri risanju, pri vseh različnih panogah ozira tudi na slovensko ljudsko umetnost. V istem smislu deluje državni urad za pospeševanje obrti. Skrajni čas je, da se zbere to, kar se še valja po zaprašenih podstrešjih, oziroma ohrani v slikah ter reši pogina.

Marsikdo opazuje z veseljem in zanimanjem naše narodne noše, da, potrudi se celó v muzej k folkloristiškemu oddelku, toda večina teh opazovalcev nima pojma o izvoru in razvoju narodnih noš in sploh o umetniških izdelkih preproste kmetške roke. Zato hočemo govoriti najprej o pojmu ljudske umetnosti sploh, o njenem postanku in razvoju, o medsebojnih tujih vplivih in sledi. Seveda v glavni meri o slovenski in jugoslovanski ljudski umetnosti.

Pojem ljudske umetnosti se ne dá lahko določiti. Naj sledijo mnenja nekaterih tozadevnih strokovnjakov! Riegl razume pod ljudsko umetnostjo umetniške poskuse manj izobraženega, po zastareli šegi živečega dela naroda, katerega umetniško delovanje sloni na tradiciji ali sporočilu prednikov. Po Forrerju je l. u. iz mest na deželo zanešena in deloma posirovela meščanska ali splošna umetnost. Noben teh nazorov nas ne more popolnoma zadovoljiti. Deloma moramo dati prav Rieglu, kajti mnogo ljudsko-umetniških izdelkov nam kaže prastare motive, ki jih zasledimo pri vseh sorodnih plemenih in narodih. Ti motivi so se torej podedovali od roda do roda in se mnogokrat ohranili v prastari obliki. Kar se tiče Forrerjeve trditve, moramo priznati, da ima tudi on deloma prav. Še dandanes lahko opazujemo, da se selijo mestne navade in običaji, pa tudi noše itd. iz mest na kmete, vendar ne moremo trditi, da ima vsa ljudska umetnost svoj izvor izključno le v meščanski ali splošni umetnosti. Še manj moremo reči, da je meščanska umetnost na deželi posirovela, kar se je pač lahko zgodilo v posameznih slučajih, splošno pa moremo trditi, da so kmetški umetniki meščansko

umetnost po svoje prikrojili in je ta vsled tega dobila svoj posebni značaj.

Popolnoma pravilno primerja Haberlandt l. u. z dialektom. In res najdemo pri obeh iste dobre in slabe strani. V obeh se zrcalita krepka izrazitost in preprostost, ki se kažeta v nepoznanju sveta, v ozkem duševnem obzorju, v enoličnosti itd. Oba kažeta mnogokrat krepko jedrnatost, da tu i tam celo neko posirovelost v izrazih, oziroma vzorcih.

Iz nadaljnjih izvajanj bomo lahko izpredvideli, katera izmed teh trditev je pravilnejša, vendar že sedaj lahko rečemo, da ima l. u. svoj izvor v glavni meri v preprostem narodu samem in se le deloma izvaja iz splošne umetnosti. To nam postane tudi jasno, če opazujemo razvoj obrti v najstarejši dobi človeštva.

Prvotno je človek sam zase izdeloval vse, kar je rabil za svojo eksistenco. Možje so izdelovali orodje in orožje, žene so skrbele za obleko. Posamezen človek je bil v eni osebi kovač, tesar, zidar itd. Ta domača obrt se je razvila do neke višje stopnje šele takrat, ko se je ta ali oni začel pečati z izdelovanjem le enakovrstnih predmetov, ki jih je zamenjal za druge ali za živež. Spretnost v izdelovanju posameznih predmetov je ustvarila posamezne obrtnike in povzročila delitev dela, ki je največjega narodno-gospodarskega pomena, kajti na njej sloni še dandanes veleobr. Pa tudi v tej dobi ni bila brez pomena, kajti spreten lončar je n. pr. v istem času vsled vaje in večje izurjenosti izdelal večje število posod in mnogo bolj lično, kakor tisti, ki je bil obenem lončar, tesar itd. Z delitvijo dela se je povzdignil tudi umetniški okus. Človek je začel krasiti svoje izdelke s črtami, pikami, rastlinami itd. Nastali so torej že preprosti umetniški motivi, kakršne je nudila človeku njegova bližnja okolica. Ti motivi so lahko prastari, ker jih je oče sporočil svojemu sinu in ta njegovemu vnuku. Isto velja za umetniške motive na ljudsko-umetniških izdelkih.

Tudi na vprašanje, katere predmete moremo prištevati ljudsko-umetniškemu izdelkom, ni lahko odgovoriti, vendar splošno sledeče:

1. Predmete, ki jih je izdelal preprost človek v uporabo v vsakdanjem življenju, če odgovarjajo umetniškim zahtevam v obliki ali v zunanjem okrasu;

2. predmete, ki niso neobhodno potrebni, kakor otroške igrače, slike, čipke itd.;

3. izdelke izučeni rokodelcev, če se v njih pojavlja ljudstvu primerna in za dotično pokrajino značilna umetnost;

4. tudi predmete, ki so se sicer izdelali v tujini, toda so se v tem ali onem kraju popolnoma udomačili in postali tako-

rekoč last dotičnega okrožja, kakor majolike, slike na steklo itd. (za Kranjsko);

5. od tako zvanih »potujočih umetnikov« dovršeni predmeti, če vsebujejo domače umetniške motive.

Potreba je torej v glavni meri rodila domačo obrt in vsaj posredno tudi ljudsko umetnost. S povzdignjenjem prometa je izginila potreba in ž njo tudi večinoma domača obrt in z njo zvezana ljudska umetnost. Začne kote naše domovine so preplavili fino izdelani industrijski predmeti. Vaški umetnik, ki ni imel na razpolago orodja in pripomočkov, katere ima veleindustrija, je kmalu obupal nad svojimi lastnimi izdelki, posebno ko je videl, da ti vzbujajo več tega zanimanja, ko prej. Ponos in želja vzbuditi zanimanja, sta bili tisti gonilni sili, ki sta priganjali vaškega umetnika k delu, ki sta mu vdahnili, včasih res nadčloveško potrpežljivost pri delu.

(Dalje prihodnjč.)

D. R.

Kmetijske stavbe.

»Kmetovalec« z dne 15. prosinca je prinesel obširen dopis in priporočilo za stavbe hlevov in gospodarskih poslopij iz ilovice. Ker se je izrazila v omenjenem dopisu želja, da se tudi drugi oglase, si dovoljujem tudi jaz izraziti se o mojem večletnem opazovanju ilovnatih stavb v ptujskem in ormoškem okraju, koder se takšne stavbe še največ izdelujejo za majhna in ozka poslopja.

Po mojem večletnem opazovanju sem dognal, da so starejše stavbe še precej dobro ohranjene in se jih na prvi hip ne loči od drugih. Stavbe iz ilovice se gradijo počasi in se morajo več let neometana od zunaj sušiti, da se zakrijejo razpoke, ki nastanejo pri neenakomernem posedanju stavbe. V stenah iz ilovice kot celota se, četudi se v plasteh 20 cm debelo nabija, vsled tega, le prehitro pokažejo razpoke in bi odstopil omet; medtem se pri zidovju iz opeke posedanje malo ali pa nič ne pozna, ker je stena zgrajena iz vrst in, torej bolj elastična. — Stavbe iz ilovice so izpostavljene zelo močno vremenskim vplivom, posebno vlažna in mokra jesen in zima, za njo pa mraz, sta največja sovražnika, ki izpodjedata trdnost in povzročita razpad pri novih zgradbah, če so le nekoliko bolj na vlažnem in senčnem kraju (postrežem tudi z imeni in množino). Imel sem priliko opazovati zgradbe, katere so si postavili nekako pred tremi leti, toda na spomlad je bila spodnja polovica brez ometa, torej komaj dograjena stavba, pa od zunaj že toliko popravila! Opazil sem pa tudi, da je stisnilo steno in je začela razpadati, kajti

ilovnata stavba nima tiste odporne trdnosti za nosilnost strehe in strešne konstrukcije, teže snega in vetra. Ilovnate stavbe rabijo mnogo debelešo, globokejšo in višjo zoklo. Zidovje je torej, temelj in zokl, gotovo dražji, nego pri zidovju iz opeke. Res je, da je pritlično zidovje iz ilovice ceneno, toda upoštevati je treba temelj in podstavko. Zidovje, katero mora biti od tal najmanj 60—80 cm iz kamena ali betona, čim višje je, tem bolje, in sicer je to zidovje najmanj 60—75 cm široko, med tem, ko bi za pritlično hišo iz opeke zadostoval temelj 45—50 cm pri 30 cm debelem zidu. Če še upoštevamo tisto debelino iz ilovice, je stavba daljša in širja najmanj 30 cm. Pri enaki znotranji ploskvi pridemo do zaključka, da rabimo pri ilovnati stavbi več ostrejša in več krova, brez ozira na to, da morajo biti napuščji pri ilovnatih stavbah že sami na sebi širji nego pri zidovju iz opeke. Iz te skušnje so začeli posestniki doma delati opeko in jo na licu mesta žgati; žge se iz odpadkov drv ali pa iz protja, ki ni za drugo uporabno. Za zid iz opeke rabijo nekateri tudi ilovico. Toda kdor si je pustil napraviti poslopje po veččaku danih navodilih in iz opeke, pač ne more prehlaliti svoje zgradbe, ki mu je v ponos, in ko jo je po trudu dogradil, ima stavba mir, kar se pa pri ilovnati ne more trditi. Vsakoletno popravilo ometa tudi stane in kje je trud in čas? Stavbe po Paetzovem načinu se bodo v teku let pokazale, če so za naše kraje in če so trpežne.

Manjka ne samo na deželi kmetijskih prostorov, ki so skoro v teku vojske stohneli, ampak manjka tudi stanovanj in kdo naj je zida pri današnjih razmerah? Lastnik hiše ni lastnik stanovanja, če ima stranjo, da mu pokvari pođe, okna, vrata itd., pa ji ne more odpovedati, oziroma ne sme in ne sme zvišati najemnine, dasi je pri hiši treba to in ono popraviti. Da so večji davki, za to se ne vpraša. Kdo bo pri teh razmerah gradil stanovanje, če mu ničesar ne nese in so drugi gospodarji čez stanovanje? Znan mi je slučaj, kjer plača stranka 30 K od treh sob in kuhinje, drvarnice z uporabo vrta od leta 1914. Dasi je lastnica hiše zahtevala od dotičnega uradnika s sijajno plačo povišbo, deponira najemnik stanovanja najemnino pri davkarji in to zmeraj staro. Odpovedalo se mu je stanovanje, toda najemnik se še ne zmeni ne; lastnica hiše popravlja hišo, popravlja krov in plačuje davke mnogo povišane, a bo morala pustiti hišo ali najemnikom ali davkarji. Kje naj vzame znesek, da vsako leto pokrije izgubo, zato ker ima hišo, najemnik pa s krasno plačo cele noči popiva in bi lahko imel lastno hišo, če bi hotel.

Ali ni poklicana država, da napravi red, da ne bo tisti, ki ima hišo in plačuje

davek, brez pravice in ne bo pustil, da hiša razpade, ako nima nobene koristi.

Ali bi ne bilo umestno dovoliti brezobrestno posojilo ali kako drugače z odpisom davka pospešiti zgradbe in dati s tem zaslužka delavcem in obrtnikom?

„Probuda“,

društvo jugoslovanskih umetnikov, industrijcev in trgovcev.

Ustanovilo se je v Ljubljani društvo »Probuda«. Ono stoji v tesni zvezi s tukajšnjo tehniško srednjo šolo, katere ravnateljstvo je z ozirom na važnost društva odstopilo temu en lokal v uporabo, in z državnim uradom za prospevanje obrti ter združuje v svojem okrilju večino slovenskih umetnikov vseh panog. Pozneje namerava pritegniti v skupni delokrog tudi druge jugosl. umetnike.

Društveni cilji so zelo raznoliki in ravno vsled tega velepomembni. Glavni društveni cilj je osamosvojitve slov. in sploh jugosl. umetne obrti na vseh raznih poljih in sicer po možnosti na podlagi domačih umetniških motivov, uporabljenih v modernem smislu.

Društvo si je vsled tega stavilo tudi nalogo, zbrati vse še dosegljivo slovensko etnografsko blago, četudi ima že sedaj na razpolago bogato etnografsko zbirko, last društvenega člana. V ta namen se bo ustanovila v okrilju društva posebna etnografska sekcija, ki bo obračala vso svojo pozornost na ohranitev domačih umetniških motivov širne Slovenije potom risb, slik in spisov.

Naloga te etnografske društvene sekcije bo tudi varstvo in ohranitev tipičnih domačih stavb in po možnosti varstvo naravnih krasot naše domovine. Društvo bo vsled tega skušalo vplivati na merodajne činitele, da se bodo gradile stavbe, primerne krajevnim razmeram in v tih krajih tipičnem slogu. S tem se bodo vsaj deloma preprečili tuji in neokusni stavbni nestvori.

Društvo namerava izdajati lasten list z umetniškimi reprodukcijami, da podpre svoja stremjenja in označi svoje cilje.

Probuda bo skušala odpomoči veliki revščini, ki vlada pri nas glede učil ter raznih učnih predlog in načrtov, ki se rabijo v naših šolah.

Nadaljna naloga društva bo, pospeševati umetnost in povzdigniti umetniški čut našega ljudstva. Po možnosti se bodo otvorili posebni umetniški tečaji in praktični kurzi za umetno-obrtniške delavce.

Glavni društveni smoter pa je, kakor smo že omenili, ustvariti takorekoč domačo umetniško obrt, ki bo dala dovolj dela umetnikom in za to pripravnim obrtnikom.

Izdelovali se bodo, oziroma se že izdelujejo načrti za vse panoge umetniške obrti in za stavbarstvo.

Navedene cilje bo pa mogla doseči Probuda le potom skupnega sodelovanja slovenskih umetnikov, industrijalcev in trgovcev. Mnogo jih je že pristopilo, vsi drugi pa, ki se zanimajo za stvar, so vabljeni, da pristopijo društvu. D. V.

O razvoju obrti in trgovine.

(Dalje.)

Sava je bila druga vodna cesta; za brodarjenje pa dokaj nevarnejša vsled svojega deročega teka in vsled številnih nevarnih čeri; poleg tega pa tudi daljša od Ljublanice. Valvasor je smatral Savo za bolj nevarno kot druge večje reke, kot na primer: Donava, Ren in Lab in na nekem kraju piše: »Donava ima res nevarne vrtnice, a kaj so ti proti »Belemu Slapu« med Knežakom in Zidanim mostom! Od Knežaka do Zidanega mosta je tri milje daleč, a najugodnejša mesta v tej daljavi so še vedno nevarnejša in odurnejša kakor vsak donavski vrtinec.« Vsled tega se Valvasor kar načuditi ni mogel pogumnosti čolnarjev, ki so se na svojih malih, težko obloženih čolnicah spuščali v toliko nevarnost. Čolnarji sami so bili pa tudi zares drzni, če pomislimo, da so se morali, kadar so prišli do »Belega slapa«, vleči podolž v čolnih in vse sile porabiti, da so se, opirajoč se z rokami v stene, obdržali v tem stanju in tako ušli nevarnostim. Čolnar sam je moral v takem položaju tudi spretno krmariti, da čoln ni zadel ob mnogoštevilne čeri. Nahajali so se celo taki predržneži, ki so se brez čolnov zaupali Savi, ter se vozili na Štajersko in Hrvaško. Zvezali so nekaj praznih in zabitih sodov trdno skupaj, sedli nanje in odrinili. Navaden drog, s katerim so vodili svoj splav, je bilo vse njihovo orodje. — Pa ne samo blago so prevažali po Savi, celo popotni ljudje so sedali v male savske čolne ter prepuščali sebe in svoje življenje deroči Savi in previdnosti božji.

Do Valvasorjeve dobe in tudi pozneje še dolgo časa so čolnarji rinili z dolgimi drogovi svoje čolne proti deroči vodi. Pri slapovih je bilo treba blago izložiti in ga na glavi ali s tovorno živino prenesti okoli nevarnih čeri. — Za plovbo ugodna Sava je bila šele od Zidanega mosta dalje, zato pa je tod kar mrgolelo čolnov in večjih ladij. Leta 1766. so osnovali celo posebno zadrugo savskih brodarjev. Promet je bil tako živahen, da so se v Založju pri Ljubljani in Litiji skoro vsi ljudje živili z brodarstvom. Šele železnica je sredi 19. stoletja napravila konec savskemu brodarstvu.

Obrtniki so bili po mestih še vedno združeni v cehe ali zadruge. Navadni rokodelci, čevljarji, krojači, tkalci, usnjariji itd. so imeli v vsakem mestu svojo posebno organizacijo, imenitnejši so imeli skupno deželno zadrugo n. pr. padarji in ranočelniki, katere so do cesarja Jožefa II. prištevali rokodelcem. Milarji in medčarji so imeli svoje združeno središče v

Celovcu; kotlarji, kleparji in dimnikarji pa v Gradcu. Nekateri zadruge so obsegale le nekaj mest n. pr. lončarska, h kateri so pripadali lončarji štiri milje okrog Ljubljane, lončarji v Loki, Kranju, Kamniku, Višnji gori, na Homcu in v Št. Martinu. Do konca 17. stoletja so bile zadruge precej neodvisne in so samostojno urejevale svoje cehovske potrebe. Potem si je pa začela prisvajati vlada vedno večji vpliv. Cesar Maksimilijan II., Ferdinand II. in Ferdinand III. so izdali razne odredbe, da bi iz združnega življenja odpravili napake in razvade, pa se večidel niso izvršile. Cesar Leopold je objavil l. 1689. nov obrtni red, ki je dal mestnim oblastim pravico, da morejo število mojstrov poljubno pomnožiti ali pa zmanjšati, kakor nanese potreba, ne da bi smele zadruge ugovarjati. Vlada je hotela zadruge takrat celo popolnoma odpraviti, pa se je zbala nemirov.

Cesar Karel VI. je leta 1732. ta obrtni red potrdil in ga še izpopolnil z nekaterimi podrobnostmi, ki so cehovsko samostojnost skoraj popolnoma odpravile. Pravica ustanavljati zadruge in jim dajati pravila, je bila podvržena vladarju. Neposredno dopisovanje med zadrugami preneha; posreduje naj med njimi gosposka. Prepoveduje se mojstrom med seboj določati cene izdelkom. Odpravijo naj se dragocena mojstrska dela, enako tudi smešni običaji pri oproščanju vajencev in še nekatere druge razvade. Vnovič je posegla v obrtno zakonodajstvo cesarica Marija Terezija, ki je ukazala leta 1749. splošen pregled vseh zadrug. V teku treh mesecev naj vse zadruge izročijo gosposki svoje združne pravice, vlado pa naj prosijo potrditve in predložijo izkaz o številu članov, dolgovih in imetju. Splošno pa je tudi za njene vlade veljal še obrtni red iz l. 1689. in zadruge so se vzlic hudim nasprotnikom še vedno vzdržale.

Poleg mestne obrti je v 17. in 18. stoletju zelo cvetela po vseh slovenskih deželah domača kmečka obrt, s katero so se kmetje pečali pozimi in ob drugih časih, ko ni bilo poljskega dela. Otroci so se je navadili od svojih staršev in tako se je podedovala od roda do roda. Tj in tam so se pod pritiskom vlade tudi kmečki obrtniki združili v zadruge, sicer pa so največkrat prosto izvrševali svoje rokodelstvo. Izmed posameznih strok je bilo zelo razširjeno lončarstvo.

Ljubljenčani pri Brezjah so nekdanj za lagali z lončarskimi izdelki vso Gorenjsko, pa jih tudi pošiljali izven Kranjske. V kamniškem okraju je cvetela lončarska obrt v vaseh Mlaka, Gora, Podboršt, Gmajnica in Križ, kjer se je ohranila do danes; slično po nekaterih vaseh krškega, ribniškega in črnomeljskega okraja.

Lesna obrt je bila že izza srednjega veka razširjena med Ribničani in Kočevci, ki so krošnjariili daleč po svetu s svojimi rešeti, skledami, krožniki, žlicami in drugimi izdelki.

Med Loko in Kranjem se pojavi prvič v tej dobi sitarstvo. Valvasor pravi o njem: »Bitnje je največja vas na Kranjskem. V njej prebivajo večinoma sami sitarji, ki izdelujejo sita iz konjske žime.« Takrat je bilo sitarstvo popolnoma v rokah kmečkih posestnikov, ki so se z njim pečali po zimi, ko ni bilo dela po polju. Danes pa nimajo kmetje s sitarstvom nič opraviti. Z njim se pečajo le kajzarji in gostači v vaseh Stražišče, Gorenja Sava, Bitno in Šutna pri Žabnici. Središče sitarstva je Stražišče. Ni dognano, odkod je bila ta domača obrt prišla na Kranjsko. Verjetno je, da je dala temu povod živahna konjereja, ki je bila na desnem in levem bregu Save okoli Kranja in Loke zelo razširjena. Konje so prodajali na Laško in morda od tam dobili pobudo, kako porabiti konjsko žimo. Tudi sita so se večinoma izvažala v srednjo Italijo.

Najbolj razširjena domača obrt je bilo pridelovanje platna in grobega sukna. Valvasor poroča, da v skoro vseh gorenjskih vaseh izdelujejo »merlan«, ki je bil napol iz preje, napol iz domače volne. Posebno je bilo na glasu fino loško platno in se daleč prodajalo. Na Koroškem so je izdelovali v spodnji in zgornji Rožni dolini, v Ziljski in Junski dolini. Kupčija z domačim platnom in suknom je bila udomačena tudi na Spodnjem Štajerskem. Tu in tam jo nahajamo tudi na Goriškem. — Kmetu je bilo neobhodno potrebno pečati se s kako domačo obrtjo, ker mu borne kmetije večkrat niso dale zaželjenega kruha.

Z obrtjo in trgovino je bilo tesno združeno rudarstvo. Domača rudarska podjetja so v tej dobi večinoma že prešla v tuje roke. Bohinjske fužine so bile okoli l. 1680. v rokah Jurija in Vincencija Locatelli, njiju sorodnik Ivan Locatelli je imel v posesti plavž na Jesenicah, niže ob Savi sta bila posestnika brata Bucceleni in na Javorniku so imeli fužino plemeniti Meyerhofen. Le v Kropi, Kamni gorici in Železnikih nahajamo nekatere domače podjetnike: Plavec, Gašperin, Kapus, Šegan. Seveda je bila železna obrt tu zelo preprosta. Na Savi, Javorniku in Jesenicah so izdelovali dragoceno jeklo za orožje in ga izvažali v Italijo. Okoli Jelovice pa so imeli še preproste stare peči »na volka« in glavni izdelek so bili žreblji. — Na Koroškem je bila živahna železna obrt v Borovljah. Valvasor jo omenja rekoč: »Pol milje od Humberka navzdol stoji svetovno znani trg Borovlje, kjer prebri-

vajo sami puškarji, orožarji, izdelovalci železne žice in sličnih stvari.»

Precej zaslužka je prinesel ljudem še idrijski rudnik, kjer je bilo sredi 17. stoletja zaposlenih povprečno po 280 delavcev in ki so pridelali na leto 230 do 260 funtov živega srebra, ki se je izvažalo ne le v naša mesta, ampak tudi daleč po svetu.

To so v kratkem temeljni postavki, na katerih je rasla v prihodnjem stoletju, se razvijala in širila trgovina in obrt.

Trdnjava, ki propada.

V prestolnem mestu Slovenije, Ljubljani, se na vse načine agitira za bodoče občinske volitve. Ne manjka takih agitatorjev ne po listih in tudi ne privatnih. Da hočejo JDSarji dobiti v svoje roke vodeče krmilo, no, na tem ni nič čudnega; kar pa vzbuja splošno nejevoljo in razburjenost, je, da se poslužujejo pri svoji agitaciji tako podlih obrekovanj na naše koristne naprave, na naše odločno katoliško stališče. Hodijo okrog naših zavednih obrtnikov različni predstražari JDS in ne manjka tudi zastopnikov »nadstrankarskih« agitatorjev. Toda upamo, da bodo naši zavedni obrtniki in trgovci znali se postaviti v bran »nadstrankarskim« voditeljem, ki se odločno postavljajo na strankarsko stališče, ker hoteli bi si priboriti vsaj kak mali stolček. Ali ni res stvar taka, gospodje? Da je bilo pri ustavotvornih volitvah ista, no, to se bo še vsak prav dobro spominjal. Toda kot vam je tedaj marsikje spodletelo, ko ste mislili, da vam je stvar že zagotovljena, tako vam bo tudi sedaj!

Zastonj se hvalite, koliko dobrega in koristnega ste že napravili za obrtni stan; besede, pravijo, mičejo, a zgledi vlečejo. Dejstva govore bolj glasno, kot pa vaši glasovi, ki bodo glas vpijočega v puščavi.

Vemo in občutimo dovolj jasno, da JDS zna delati obljube, prigovarjati in loviti omahljivce, ne zna pa, ali pa noče, svojih obljub tudi držati in jih udeleževati! Ob ustavotvornih volitvah ste vpili: davke bomo odpravili, ugodnosti priborili, nebesa vam bomo že na zemlji zagotovili. — Davke ste nam odpravili, to je res, namreč staro postavko in na njeno mesto nam dobrohotno podarili še drugih novih, stare pa povišali. Res, davke ste nam odpravili! Ugodnosti ste nam priborili! Dovolili ste razne proste izvoze, da mora danes domač konsument trpeti škodo in bo moral marsikdo svoje obratovanje ustaviti, ker ne more več tekrovati in konkurirati z inozemstvom!

Že ob ustavotvornih volitvah je vaša trdnava v Ljubljani padla, sedaj se bo pa naravnost pogreznila in mesto, kjer je bila nekda; vaša moč, vam bo ostalo mesto žalovanja in spominov. K temu vam bodo pripomogli naši zavedni obrtniki, ki bodo prepričevalno izpodbijali vaše namene in poučevali omahljivce, da je edina rešitev obrtnikov v okrilju S. L. S.

Dan 26. aprila bo za vas dan obračuna, dan, katerega se boste spominjali še dolgo časa. Zavedni obrtnik in trgovec, tvoja naloga je, poučevati in prepričevati

ljudi o pomenu in dalekosežnosti občinskih volitev! Začni in Bog ti bo pomagal.

Ljubljanski veliki semenj 1921.

Širom naše države je brez dvomno ravno v Sloveniji obrt, trgovina in industrija najbolj izpopolnjena; a žalibog se za našo obrt premalo ve, celo širom naše lastne domovine. V vsaki potrebi se kaj kaj radi zatekamo v razne trgovine z inozemskim blagom, ker ne vemo, da se blago iste vrste, a gotovo boljše kakovosti dobi in izdeluje tudi pri nas. Nasprotno pa so o tem kaj dobro informirani o tem — tujci.

Da se odkrijejo taki domači zakriti zakladi, se prirejajo v raznih krajih razstave ali pa vzorni semnji. Tak vzorni semenj se bo letos vršil tudi v Ljubljani od 6. do 21. avgusta. Idejo do take priprave moramo na vsak način pozdravljati, saj bo tu našel tudi naš mali obrtnik priliko, izpostaviti svoje izdelke. Vsestransko zanimanje za ta semenj kaže že dejstvo, da se je do sedaj oglasilo že okrog 200 večjih tvrdk, ki bi same potrebovale za razstavo svojega blaga približno kakih 2200 m² prostora. Če k temu še pridenemo možnost teh mesecev, ki nas še ločijo od semnja, in dotok drugih tvrdk ter posameznih manjših skupin obrti, moremo pač sklepati, da nam bo ta semenj pokazal vsaj delno sliko naše precej razvite obrti in industrije.

Da bi preštudirali oblike takih sejmov, so se že razna odposlanstva napotila v druge države.

Upravičeno se pričakuje, da bo udeležba polnoštevilna, zato prosimo vse naše obrtnike in trgovce, da si ta semenj gotovo ogledajo, ker dobiček, ki se dobi pri takih prilikah je neprecenljiv.

V glavnem odboru omenjenega semnja bo zastopana tudi naša obrtna zveza, ki bo na eventualna vprašanja glede semnja rada dajala tozadevna pojasnila.

Občinske volitve.

Volitve so razpisane. Občinski uradi so že prejeli obrazce za kandidatne liste. Prosimo torej, da pri pripravah za volitve predvsem upoštevate to-le:

Kandidatne liste je treba najpozneje v petih dneh po razpoložitvi volilnih imenikov predložiti naravnost pri okrajnem glavarstvu.

Ker je torej doba za predlaganje kandidatnih list silno kratka, naj gredo naši zaupniki takoj po razglasitvi volitve k županu in zahtevajo obrazce kandidatnih list. Župan jih mora dati vsakemu brez izjeme. Nato pa takoj sestavite kandidatno listo natančno tako-le:

Na prednji strani napišite v prvo vrsto kandidate za občinske odbornike, katerih mora biti toliko, kolikor je treba izvoliti odbornikov, in sicer je treba napisati krstno ime, priimek, bivališče (vas in hišno številko) in poklic vsakega kandidata. Ravno tako se v drugo vrsto napišete kandidati za namestnike.

Na spodnjem koncu prednje strani liste se napiše ime, prebivališče in poklic

predstavnik (čuvarja skrinjice) in njegovega namestnika.

Zadnja stran liste pa izpolnimo tako-le: Pod robom, kjer je tiskano: »Podpisi predlagateljev liste in podpisi kandidatov, poslednjih z opombo, da izvolitev po tej listi sprejmejo« — pod ta tisk napišemo v sredo zgoraj: Predlagatelj te liste so:

Nato pa napišemo: »Podpisani kandidati za občinske odbornike, oziroma namestnike, ki obenem izjavljajo, da izvolitev po tej listi sprejmejo.« Pod to se lastnoročno podpišejo kandidati za odbornike in namestnike, in sicer najbolje v isti zaporedni vrsti, kakor so na prednji strani predlagani. Poleg podpisov kandidatov za odbornike se podpišejo kandidati za namestnike, tudi v tistem redu, kakor so spredaj predlagani. Podpišejo se tako, da lastnoročno razločno napišejo krstno ime, priimek, bivališče (vas, hiš. številka), poklic in poleg tega pripišejo besedico: sprejem. N. pr. Janez Budna, Grič št. 8, posestnik, sprejem.

Če kandidira kdo, ki ne zna ali ne more pisati, se podkriža. Zraven njegovega križa se napiše njegovo ime, bivališče, poklic ter besedica sprejem; vse to pa z lastnoročnima podpisoma potrdita dve prič.

Če vzamete še druge predlagatelje, se morajo podpisati za kandidati, pred njihove podpise pa postavimo naslov: Predlagatelj so še. Poslednji se ravnotako podpišejo, kakor kandidati, t. j. ime, bivališče in poklic.

Na spodnjem koncu liste se napiše ime in natančen naslov tistega, ki bo listo zastopal pred oblastjo. Najbolje je, če je to prvi kandidat (nosilec liste). Nato se napiše natančen naslov njegovega namestnika. Ne sme se pa zamenjati teh dveh s predstavnikom in njegovim namestnikom.

Na prepisih list, ki jih moramo poleg izvirne kandidatne liste predložiti dvakrat toliko, kolikor je volišč, napišemo pa samo na prednjo stran kandidate za odbornike in namestnike ter predstavnika in njegovega namestnika.

Kandidatne liste sestavljajte z vso skrbjo, pazite, da ne bo kake nepravilnosti, ker bi v tem slučaju okrajno glavarstvo lahko listo vrnilo.

Kandidatno listo nesite osebno na glavarstvo, ki naj vam izstavi potrdilo, kdaj ste jo vložili.

Da ne bodo pri sedanjih občinskih volitvah prišle kmetske občine v roke nasprotnikov, priporočamo vsem, da se takoj, ko dobio te vrstice v roke, lotijo dela s posebno pridnostjo. Najnujnejše je sedaj to-le:

Do 20. maja volitve končane.

Deželna vlada je naročila okrajnim glavarstvom, da morajo biti občinske volitve izvedene najpozneje do 20. maja 1921. Radi tega vsa okrajna glavarstva hitijo z volilnimi pripravami.

Vse reklamacije izključene.

Volivni imeniki ostanejo v veljavi tisti, ki so veljali za volitve dne 28. novembra 1920. Sedaj se ne da več noben volivec na novo vpisati in tudi ne izbrisati. Volivci, ki so se po 28. novembru preselili, volijo

samo v tisti občini, kjer so bili vpisani dne 28. novembra 1920.

Kde ne sme kandidirati?

Kdor je obsojen radi hudodelstva (a ne politično hudodelstvo), radi tatvine, poverbe, goljufije, oderuštva, beračenja, vlačugarstva, dokler ne minejo tri leta po prestani ali zastarani kazni, radi pregreška zoper kazenskopravne določbe v varstvo volivne svobode za dobo 7 let po prestani kazni, take osebe, če so tudi vpisane v volivni imenik, se ne smejo vpisati na kandidatno listo. Nadalje taki, ki prestajajo sodne kazni, v prisilni delavnici ali so pod policijskim nadzorstvom, taki, ki so v konkurzu ali pod kuratelo. Voljeni ne more biti tak, ki še ni izpolnil 24 let, ki ni vpisan v imenik, ali ki stanuje v drugi občini. Ozirajte se na to pri sestavi kandidatnih list. Če imajo nasprotniki osebe s takimi lastnostmi na svoji kandidatni listi, opozorite takoj okrajno glavarstvo na to. Opozorjamo pa pri tej priliki, da se ne bo napačno razumevala naša tozadevna okrožnica, v kateri smo pisali, da ne morejo kandidirati tudi tisti, ki so brez zakonitega razloga odložili mandat v občinskem odboru. Ta določba velja samo za naprej, za sedanje občinske volitve pa ne! Torej sedaj lahko kandidirajo tudi tisti, ki so iz kakršnega koli vzroka odložili mesto v občinskem odboru.

Kandidatne liste takoj sestavite!

Čas za vlaganje kandidatnih list je zelo kratek, traja s a m o p e t d n i. Sestavite torej takoj pravilno kandidatne liste. V malih in srednjih občinah hitite, da Vas nasprotniki ne prehitijo in poberejo kandidate oziroma podpise. Skličite takoj zaupnike in volivce. Zberite kandidate, vprašajte jih, če sprejmejo kandidaturu in jih takoj vpišite na kandidatno listo, tako, kakor smo opisali. Odborniki morajo biti posebej in namestniki posebej. Ne pozabite zapisati pred vsako ime tekočo številko. Vsak kandidat se mora lastnoročno podpisati na kandidatno listo ali podkrižati.

Tiskovine za kandidatne liste.

Kandidatne liste je dala tiskati vlada nove. Dobite jih za plačilo pri občinskem uradu ali pa pri okrajnem glavarstvu. To so uradne kandidatne liste, ki so edino veljavne. Napravite tri izvode takih list. Na prvi izvod se morajo čitljivo podpisati vsi kandidati, na druga dva izvoda ni treba podpisov.

Razpis volitev.

Tri dni bodo imeniki razgrnjeni v vpogled. V tej dobi si bo vsak lahko prepisal v občinskem uradu imenike. Kandidatne liste morate povsod vložiti naravnost pri okrajnem glavarstvu in nikjer ne pri občini. Stranka, ki prva prinese pravilno kandidatno listo na okrajno glavarstvo, bo imela prvo volivno skrinjico na volišču. — Želimo, da pošljete en prepis kandidatne liste Tajništvu Kmetijske zveze v Ljubljani, da vidimo ali je prav ali ne.

Kdaj bodo volitve.

Dan in prostor volitev določi okrajno glavarstvo. Volitve se vršijo povsod od 8. ure zjutraj do 5. ure zvečer.

Volivne komisije.

Kjer imajo namesto župana gerenta, bo vlada imenovala vladnega komisarja za vodstvo volitev in enega volivca v komisijo. Predstavniki strank, ki čuvajo volivno skrinjico stranke, so tudi pravi člani komisije.

800 volivcev za eno volišče.

Občine, ki imajo do 800 volivcev (ne prebivalcev), imajo eno volišče. Če jih je več kot 800, dvoje ali več volišč. Kolikor je volišč, tolikokrat je treba predložiti okrajnemu glavarstvu še po dvakrat toliko prepisov liste, kolikor je v dotični občini volišč. Za vsako volišče morajo biti drugi predstavniki in sicer taki, ki imajo volivno pravico na dotičnem volišču.

Naše vodilne somišljenike in zaupnike prosimo, da prav nič ne odlašajo, ampak storijo vse, kar se da.

Strokovne vesti.

Razstrelilni smodnik in vžigalna vrstica za obrtnike. Urad za pospeševanje obrti v Ljubljani ima zopet na razpolago večjo množino navadnega in ojačenega razstrelilnega smodnika ter manjšo množino dinamona, kakor tudi vžigalno vrstico. Interesenti naj takoj prijavijo svojo potrebo.

Betonsko-okroglo železo. Urad za pospeševanje obrti v Ljubljani ima v zalogi večjo množino betonskega okroglega železa 8 do 22 mm močnega in 10 do 13 m dolgega. Interesenti naj prijavijo svoje potrebe pisмено ali ustmeno na Urad za pospeševanje obrti v Ljubljani, Dunajska cesta št. 22.

Raznoterosti.

Trnjeva pot socialističnega kapitalista. Voditelj soc. stranke A. Kristan je imel oskrbnišvo Friderikovih posestev že skoro v žepu. Prvo leto bi prislužil 15 milij. Ker pa je ta kupčja prišla prezgodaj v javnost, se vlada nekoliko sramuje stvar kar tako naravnost izvršiti. Toda mi smo prepričani, da bo Kristan že znal — kakor vedno, kadar je šlo za njegov žep — dobiti pot do Friderikovih posestev. (Se je že zgodilo. — Op. uredn.)

Ponarejeni podpis. Ker so jo samostojni s svojo izvozničarsko kupčijo tako zavozili, da celo srbski kmetje nanje z zaničevanjem gledajo, skušajo samostojneži to polomijo tako popraviti, da so priobčili v Kmetijskem listu neko zahvalo srbskih in hrvatskih kmetov za prijazen sprejem in gostoljubnost v Sloveniji. Dognalo pa se je, da so samostojneži srbskega poslanca Čedo Stankovića kar sami podpisali.

Novi člani ministrskega sveta so trije: dr. Spaho (minister za trgovino), dr. Karamehmedović (minister za narodno zdravje) in Ivan Pucelj (minister za poljedelstvo). Regent je podpisal ukaz.

Slovensko trgovsko društvo »Mercur« v Ljubljani naznanja svojim članom, da se vrši v soboto, dne 19. t. m. ob 10. uri dop. v sejni dvorani mestnega magistrata XX. redni občni zbor. Na dnevnem redu so sledeče točke: 1. Pozdrav predsedstva; 2. poročilo tajnika; 3. po-

ročilo blagajnika; 4. poročilo preglednikov računov; 5. volitev odbora; 6. slučajnosti. Gg. člane prosimo, da se občnega zbora udeležijo v čim večjem številu.

Borza v Novem Sadu. Na zahtevo novosadske trgovske in industrijske kamore je minister za trgovino dovolil osnovanje produktne borze v Novem Sadu. Pravila so že potrjena in bo borza takoj pričela s poslovanjem.

Uvoz v Nemčijo. Nemčija je dovolila prost uvoz žive in zaklane živine in masti.

Novi davki? Kako sedanja vlada gospodarji, je razvidno iz tega, da znaša primanjkljaj za letošnje proračunsko leto 4000 milijonov kron. Saj pri takem gospodarstvu drugače ne more biti. Da bodo muslimanski poslanci glasovali za centralizem, bo treba šteti na stotine milijonov kron iz žepov kmetijskih davkoplačevalcev, tudi samostojneži bodo odnesli na ta račun nekaj milijonov kron — vsaj poslanec Avramović je teh misli — na drugi strani pa vlada pusti velekapitalistom, da brez carine izvažajo svoje izdelke in pri tem zaslužijo na milijone, katere bi vlada sama spravila v kaso. Liberalna vlada tudi zelo pridno ustvarja razna državna korita za svoje pristaše (n. pr. drugo nepotrebno ravnateljsko mesto na ljubljanskem učiteljskišču, drugo nepotrebno učiteljskišče v Mariboru itd.).

V Celovcu se je osnovala Koroška zveza slovenskih posojilnic in zadrug, kjer so veljavnjene slovenske zadruge, ki se nahajajo v Nemški Avstriji.

Češki sladkor v Trstu. V Trstu ne kupuje nikdo več češkega sladkorja, ki stane danes 5.11 lir franko vagon Trst, medtem ko se dobi ameriški sladkor po 13.50 do 14 dolarjev za 100 kg, a belgijski v kockah po 4.90 lire kilogram.

Koliko pšenice smo izvozili na Čehoslovaško? Na podlagi pogodbe s Čehoslovaško bi imeli izvoziti iz Jugoslavije v Čehoslovaško 6000 vagonov pšenice. Do danes pa ni odšel še noben vagon, kljub temu da poteče pogodba že 30. junija.

Pobiranje davka na poslovni promet. — Gospodarsko-finančni komite ministrov je odločil v seji dne 5. marca 1921 o vprašanju, kako je postopati z davkom na poslovni promet v zvezi z novimi postavkami carinske tarife, sledeče: 1. da se v slučajih, kjer ni predpisana nikaka carina, ne pobira davek na poslovni promet; 2. da se v ostalih slučajih davek na poslovni promet zniža sorazmerno z novimi znižanimi carinskimi postavkami.

Zadružna industrijska podjetja v Kočevju. ki obsegajo parno žago in veliko parno opkarno, so začela obratovati in se razvijajo zelo povoljno. Polovica kapitala je v slovenskih rokah.

»Titanit«, tovarna smodnika in strelnih artiklov v Zagrebu, je stavljena pod nadzorstvo vojnega ministra.

Devizna politika v Avstriji. Na Dunaju se je vršila velika enketa o reformi devizne politike, ki bo služila za podlago reviziji dosedanjih naredb.

Bolgarske železnice. Bolgarska vlada je naročila iz Francije 25 lokomotiv in 195 vagonov.

Književnost.

Novakova Slovenska stenografija je izšla v 4. predelani izdaji. Ta knjiga je postala prav potrebna, ker je že leto dni ni bilo dobiti. No-

vak je izločil stavke, ki so nas že spominjali na preteklost in jih nadomestil z novimi, ki odgovarjajo sedanjim razmeram. Novi so Samoznaki za Srb in njega izpeljanke. Da je knjiga strokovno na višku, nam dokazuje že avtorjevo ime. Avtogram, ki ga je oskrbel prof. Osana, je prav čeden in ličen. — Stenogram se bere čisto, jasno in razločno. Cena knjigi je K 52 in se dobiva v Jugoslovanski knjigarni v Ljubljani.

V tisku je Slov. stenografska čitanka, ki izide kmalu po Veliki noči, ki bo omogočila, da se stenografi še naprej izpopolnjujejo v stenografiji.

Odgovorni urednik: Ivan Ogrin. — Izdajatelj in založnik: Jugoslovanska obrtna zveza v Ljubljani. Tiska: Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani.

Cementne cevi različnih dimenzij, najboljše kakovosti in lastnega izdelka, in po primerno nizkih cenah v zalogi — tvrdka
Ivan OGRIN, Gruberjevo nabrežje 6.

OBRтна CENTRALA V LJUBLJANI
PRAŽAKOVA ULICA 3

ponuja po zmerani ceni:

traverze 30 cm profil,
portlandcement,
zidarsko orodje,
kamnolomske droge,
krampe,
lopate,
kladiva,
žico.

Orodje za ključavničarje:

nakovala,
ortalne ragle,
rezalnike,
spajala in
skarje za pločevino.

Ljudska posojilnica
v Ljubljani

v lastnem domu - Miklošičeva cesta 6

obrestuje hranilne vloge po čistih

3%

Ljudska posojilnica v Ljubljani je največja slovenska posojilnica in je imela koncem leta 1918 nad 43 milijonov kron vlog in nad 1,100.000 kron rezervnih zakladov.

Ljudska posojilnica stoji pod neposrednim državnim nadzorstvom.

Stavbna pisarna
Ivan Ogrin

Ljubljana,

Gruberjevo nabrežje št. 8.

Prevzema vsa zidarska in druga stavbna dela. Izdaja strokovna mnenja, izvršuje načrte in proračune.
Delo solidno. Primerno nizke cene.

Stavbno podjetje

Ustan.
1850

Viljem Treo

Ustan.
1850

arhitekt in mestni stavbenik

Ljubljana, Gosposvetska cesta 10

se priporoča za vsa v to stroko spadajoča dela. — Izvršuje tozadevne načrte in proračune.

Obrtno kreditna zadruga v Ljubljani

r. z. z n. z.

v Ljubljani, Pražakova ulica št. 3

sprejema hranilne vloge, daje posojila na zastave, odstopne računov, eskomptira menice itd.

Obrtna centrala v Ljubljani

za obnovitev po vojni poškodovanih krajev, r. z. z o. z.

Pražakova ulica št. 3

sprejema naročila za vsa stavbna in druga opremna dela, posebno naročila za večje naprave, kontorje, šole, zasebna stanovanja itd.

oddaja pa tudi v večjih imočinah razna dela posameznim članom — obrtnikom. V slučaju potrebe nudi tudi potrebno orodje.

Načrte, stroškovnike in druga tehnična mnenja ob poverbi dela brezplačno.

GOSPODARSKA ZVEZA

centrala za skupni nakup in prodajo v Ljubljani, reg. zadr. z omej. zav.

Stalna zaloga poljedelskih strojev: motorjev, mlatilnic, vitljev, slamo- in reporeznic, brzoparilnikov, plugov, bran, čistilnikov i. t. d.

Prodaja umetnih gnojil, kolonijalnega in špecerijskega blaga ter poljskih pridelkov.

Zaloga pristnega domačega in ogrskega vina, žganja i. t. d.

Lastna izdelovalnica in prekaževalnica klobas.

Lastna zeljarna.

Vzajemna zavarovalnica

v Ljubljani

je edini slovenski zavarovalni zavod, ki zavaruje proti požarnim škodam poslopja, premičnine in poljske pridelke. — Sprejema življenjska zavarovanja v vseh kombinacijah.

Karol Majce i drug

čevljarški mojster

Radeckega cesta števil. 6

se priporoča za vsa

v čevljarstvo stroko spadajoča dela.

Prodaja izgotovljene čevlje in čevljarске potrebščine.

Strojno mizarstvo Peter Bizjak

v Spodnji Siški, Gosposvetska cesta 136

prevzema vsa v mizarstvo stroko spadajoča dela, zlasti stavbeno mizarstvo. — Cene primerne, delo solidno, postrežba točna.

Delniška glavica: K 30.000.000.—.

Jadranska banka

Podružnica Ljubljana

Centrala:
Trst.

Sprejema vloge na knjižice, vloge na tekoči in ziro račun proti najugodnejšemu obrestovanju.

Podružnice:
Dubrovnik,
Dunaj,
Kotor,
Metković,
Opatija,
Split,
Šibenik,
Zader.

Kupuje in prodaja devize, valute, vrednostne papirje itd.

Eskontira menice, devize, vrednostne papirje itd.

Izdaja čeke, nakaznice in akreditive na vsa tu- in inozemska mesta.

Daje predujme na vrednostne papirje in na blago, ležeče v javnih skladiščih; daje trgovske kredite pod najugodnejšimi pogoji.

Ekspozitura:
Kranj.

Prevzema borzna naročila in jih izvršuje najkulantneje.

Brzjavni naslov: JADRANSKA.

Telefon št. 257.

Rezerve: nad K 10.000.000.—.

Pohištvo iz upognjenega lesa je trpežno,

Naročila sprejema tovarna lesnih izdelkov in upognjenega pohištva :: **udobno, poceni.**

I. BAHOVEC nasl.
Duplica, p. Kamnik.

Kompletne oprave za hotele, gostilne, restavracije, kavarne, šole, zavode, gledišča, dvorane i. dr.

Fine z usnjem tapetane garniture za stanovanja. Založniki in trgovci dobe posebne popuste.

Vsakovrstne slamnike

gg. trgovcem in cenj. občinstvu priporoča **FRANJO CERAR**, tovarna slamnikov, Stob, p. Domžale pri Ljubljani.

Čebelni vosek

suhe satine in odpadke sveč kupuje po najvišji dnevni ceni

J. Kopač, svečar v Ljubljani
Celovška cesta št. 90.

Gospodarska banka

v Ljubljani

posluje začasno v prostorih Zadrúžne zveze

Dunajska cesta 38/I.

Daje trgovske kredite, eskomptira menice, lombardira vrednostne papirje, kupuje in prodaja tuje valute in devize, sprejema vloge v tekočem računu in na vložne knjižice ter preskrbuje vse bančne in borzne transakcije pod najugodnejšimi pogoji. x